

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

Стандарти на образователните постижения за края на средното образование

Обща предметна компетенция (ОПК)

Учениците имат знания за функцията и значението на езика и многоезичието, познават граматиката на българския език и я прилагат в ежедневието. Те разбират въздействието на езика и го използват по социално отговорен начин, развивайки своята гражданска отговорност и социално приобщаване. Те подхранват и съхраняват българския език, уважавайки многообразието на неговите диалекти, както и другите езици.

Учениците използват развит и богат речник в устната и писмената комуникация: говорят и пишат, спазвайки книжовния език и правописните норми, и оформят логичен и стилистично хармоничен текст. Те се грижат за културата на диалога, владеят говорни умения и умения за активно слушане. Те формулират и използват устни и писмени аргументи по убедителен начин, подходящ за контекста. Те общуват по конструктивен начин, сътрудничат си в екипи и преговарят, развивайки чувство за инициативност и действие за постигане на целите, използвайки и ИКТ инструменти.

Имат развита четивна грамотност. Те разбират, критично и творчески мислят върху литературни и нехудожествени текстове. Култивират култура на говорене и четене в името на собственото си усъвършенстване и лична реализация, търсят, събират и критично обработват информация от различни видове източници и отговорно използват и създават мултимедийно съдържание.

Интерпретират литературни произведения от националната и световната литература. Те разбират мултикултурните измерения на литературата и начина, по който националната литература допринася за световното културно наследство. Те наблюдават и аргументират с примери основните поетични, езикови, естетически и структурни характеристики на литературните произведения. Те притежават способността да изразяват образно и абстрактно идеи, преживявания и емоции; изразяват творчески възможности. Те също така използват четенето, за да разберат по-добре себе си, другите и света около тях, като възприемат и изграждат етични принципи. Чрез четенето те развиват емпатия и грижа за хората и света. Те насърчават хуманно и критично отношение в различни културни форми. Установяват връзка между литературата и други изкуства, науки и технологии.

Те ефективно използват разнообразни техники на обучение и са осъзнати за важността на ученето през целия живот. Прилагат придобитите знания и когнитивни стратегии в различни житейски ситуации. Те подхождат към интелектуалната и културната собственост етично и отговорно.

Основно ниво

Специфична предметна компетенция 1 (СПК1)

Учениците познават основните характеристики на българския книжовен език. Те познават книжовните и правописни норми, граматиката и стилистиката на българския език. Съсредоточени са върху обогатяване на речника, езиковото и стилистичното си изразяване. Говорят ясно и плавно, разграничават формалното и неформалното изразяване, вербалната и невербалната комуникация. Познават правилата за писане на различни видове текстове. Четат и разбират линейни и нелинейни текстове; разграничаване на литературен от нехудожествен текст. Свързват литературните произведения с техните автори и литературни периоди. Определят основните елементи на структурата на литературните и нехудожествените текстове.

Специфична предметна компетенция 2 (СПК2)

Учениците притежават умения за слушане и говорене и ги прилагат в съответствие с комуникативната ситуация. Те прилагат теоретичните знания по граматика в конкретна езикова ситуация и пишат, съобразявайки се с правописните правила. Те съставят логичен, добре структуриран и стилистично съгласуван говорим и писмен текст. Те се изразяват устно и писмено по убедителен начин, подходящ за контекста, като същевременно зачитат расовото, националното, културното, езиковото, религиозното, полово и възрастово равенство. Забелязват намеренията на автора в текста (информативност, манипулативност). Прилагат различни методи при четене и интерпретиране на литературни и нехудожествени текстове. Те възприемат четенето като хоби и разширяват интересите си от младежка литература до обща художествена литература. Те използват библиотечни и архивни колекции, посещават изложби и гледат театрални представления и филми.

Специфична предметна компетенция 3 (СПК3)

Учениците подхранват и съхраняват българския език, като същевременно зачитат многообразието на неговите диалекти; уважават езиците на националните малцинства и други езици. Те са обучени да се изразяват правилно, ясно и убедително, както устно, така и писмено. Чрез четене и интерпретиране на литературни произведения от националната и световната литература, те формират хуманистични ценности и вярвания. Те установяват връзка между литературното, театралното и кинематографичното изкуство.

Използват четивна грамотност и различни стратегии за четене и учене. Те разпознават предразсъдъците, стереотипите и формите на вербална агресия (неучтив език, неуважение към събеседника, обиди, реч на омразата и др.) като негативни явления. Използват знанията си по език и литература в ситуации, свързани с активна гражданска ангажираност. Подхождат към интелектуалната и културната собственост етично и отговорно.

Изходи от образователния цикъл (ИОЦ) за края на средното образование:

Основно ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
<i>Учениците:</i>	<i>Учениците:</i>	<i>Учениците:</i>
– БЕ.СО.О.1.1. Познават основните характеристики на българския книжовен език (писменост, произношение, диалекти). – БЕ.СО.О.1.2. Разграничават правилното и неправилното произношение на звуковете и класифицират звуковете според дадени критерии. – БЕ.СО.О.1.3. Разбират понятието сричка, познават основните правила за поставяне на ударението и забелязват нелитературни ударения в ежедневната комуникация.	– БЕ.СО.О.2.1. Прилагат теоретичните знания по граматика в конкретна езикова ситуация/текст. – БЕ.СО.О.2.2. Пишат прилагайки правописни правила, включително основни типографски и ортографски решения в печатен текст, използвайки подходящ правопис. – БЕ.СО.О.2.3. Четат литературни и нехудожествени текстове (линейни и нелинейни); Слушат по-прости презентации с внимание и разбиране, водят си бележки и определят ключови думи. – БЕ.СО.О.2.4. Изразяват субективно и естетическо преживяване върху говорен или писан текст; свързват съдържанието	– БЕ.СО.О.3.1. Използват езиковите си знания, за да се изразяват правилно и ясно писмено и устно в образователен контекст, в личния и обществен живот, както и в ситуации, свързани с активна гражданска ангажираност. – БЕ.СО.О.3.2. Представят информацията по различни начини (устно, писмено, визуално, дигитално). – БЕ.СО.О.3.3. Изразяват мнението си по добре аргументиран начин и избират език, подходящ за контекста, включително конструктивна комуникация в

– БЕ.СО.О.1.4. Класифицират видовете думи; разграничават граматическите категории на изменяемите части на речта в типични, училищни примери. – БЕ.СО.О.1.5. Разграничават прости от сложни думи и изграждат думи по даден модел. – БЕ.СО.О.1. 6. Класифицират основните елементи на изречението; разграничават съчинените от съставните изречения; структурират правилно изречението. – БЕ.СО.О.1.7. Разбират значенията на думите, утвърдените изрази и фразеологизмите, с които се сблъскват в ежедневната комуникация, при четене на литературни произведения и училищни текстове от други предмети. – БЕ.СО.О.1.8. Разграничават официалната и неофициалната лексика и я използват според случая; Познават лексикалните явления и лексикалните отношения и ги прилагат в комуникативни ситуации.	на литературно произведение със собствения си или чужд опит. – БЕ.СО.О.2.5. Забелязват основни мотиви, теми и отличителни стилистични особености на литературни произведения от определено литературно направление, както и типични разлики и прилики в сравнение с предишни литературни епохи. – БЕ.СО.О.2.6. Обобщават, цитират, преразказват/перифразират текст, като подчертават важните моменти; интерпретират текста; разграничават информация от интерпретация. – БЕ.СО.О.2.7. Оформят речта и писането си според комуникативната ситуация (избират подходящи изразни средства – вербални и невербални, лексика и форми на разказване). – БЕ.СО.О.2.8. Намират информация в текста (линейна и нелинейна) според даден критерий; намират начини да научат информация, която не разбират; подбират и класифицират източници на информация; разпознават техники за манипулация в текста и речта. – БЕ.СО.О.2.9. Участват в училищни проекти и в създаване на постановки; използват библиотечната колекция, гледат театрални представления и филми, посещават изложби...	сътрудничество с други хора, в група, в социалните мрежи. – БЕ.СО.О.3.4. Разпознават предразсъдъците и стереотипите в литературните и нехудожествените текстове и устните презентации, както и формите на вербална агресия (неучтиво обръщение, неуважение към събеседника, обиди, реч на омразата и др.) в ежедневни ситуации и в медиите като негативно явление. – БЕ.СО.О.3.5. Използват четивната си грамотност като инструмент за учене и по-добро разбиране на други предмети в училище. – БЕ.СО.О.3.6. Използват различни стратегии за четене и учене в съответствие с поставената цел. – БЕ.СО.О.3.7. Имат развити навици за четене и разбират значението на четенето за развитието на собствената си обща култура и знания. – БЕ.СО.О.3.8. Те осъзнават значението на литературата и културата в живота си; Те ценят литературата като съществена част от националната култура и като
---	---	--

– БЕ.СО.О.1.9. Познават и прилагат правописните правила. – БЕ.СО.О.1.10. Познават правилата за писане на различни видове текстове (напр. писма, имейли, биографии, молби, оплаквания, доклади и др.); правилно попълват различни формуляри. – БЕ.СО.О.1.11. Свързват литературните произведения с техните автори и литературните периоди, в които са създадени. – БЕ.СО.О.1.12. Различават художествен и нехудожествен текст; определят основните елементи на структурата на литературното произведение: тема, мотив, сюжет, герои, време и място на действието. – БЕ.СО.О.1.13. Различават характеристиките на народната и авторската литература; познават основните характеристики на литературните жанрове и видове; Забелязват лирически, епични и драматични елементи в литературно произведение.		средство за популяризиране на различни култури. – БЕ.СО.О.3.9. Използват знанията си по език и литература, за да участват в различни културни дейности. – БЕ.СО.О.3.10. Съставят говорим или писмен текст; отговорно подхождат към въпроси, свързани с интелектуалната собственост; Способни са да цитират и/или перифразират текстове. – БЕ.СО.О.3.11. Признават значението на езика за насърчаване на културната и националната идентичност; разбират правото да използват собствения си език и да уважават другите езици, които се използват в Сърбия. – БЕ.СО.О.3.12. Уважават човешките права и неприкосновеността на личния живот на другите; разбират важността на човешкото равенство. – БЕ.СО.О.3.13. Признават ролята на традиционните и модерните медии в едно демократично общество. – БЕ.СО.О.3.14. Разпознават връзката между литературните,
---	--	---

– БЕ.СО.О.1.14. Разграничават преразказването от анализа на произведението. – БЕ.СО.О.1.15. Свързват мотиви/теми от литературата и историята на изкуството с основни знания по история.		театралните и кинематографичните изкуства в интерпретацията на едни и същи теми.
---	--	---

Средно ниво

Специфична предметна компетенция 1 (СПК1) Учениците познават основните езикови групи в Европа и знаят мястото на българския език в славянската и европейската езикова група. Владее добре звуковата система на българския език, познават правоговорните правила, различават книжовните от диалектните думи и ударения. Притежават обширни знания за частите на речта, формите и образуването им. Анализират изречения образувани по различни модели. Имат сравнително богат речник и схващат езика като комплекс от възможности, които им помагат да се изразяват правилно спрямо определена ситуация. Имат напътствия за по-нататъшното обогатяване на собствения им речник. Познават и анализират най-значителните литературни текстове в българската и световна художествена литература. Откриват тематични, идейни, поетични, стилови, езикови, композиционни и жанрови особености на дадена литературна творба. Запознати са със смисъла на литературните термини и ги използват правилно при анализ на предназначени в програмата литературни произведения. Самостоятелно откриват и анализират проблемите в литературното произведение и умеят да аргументират становищата си
--

въз основа на дадения текст. Разбират основните литературнотеоретични и литературноисторически концепции. Познават различни форми на медийното изразяване.

Специфична предметна компетенция 2 (СПК2)

Изследвайки българския език и литература, учениците го сравняват с други езици и развиват любопитство и компетентност за межкултурна комуникация. Редовно четат литературни произведения. Използват различни източници на информация, оценяват достоверността на източниците, обработват информацията, подбират я според уместността и я представят аргументирано в съответствие с комуникативната ситуация, адаптирайки езика и формите на изразяване към различни целеви групи.

Специфична предметна компетенция 3 (СПК3)

Учениците оценяват собствените си комуникационни методи и умения за взаимодействие. Имат богат речник и виждат езика като набор от възможности за изразяване и създаване на културни, социални и материални ценности. Създават и ценят различни културни съдържания. Разбират мултикултурните измерения на литературата и начина, по който националната литература допринася за световното културно наследство. Развиват умения за критично мислене и аналитични умения.

Изходи от образователния цикъл (ИОЦ) за края на средното образование:

Средно ниво

СПК 1	СПК 2	СПК 3
Учениците:	Учениците:	Учениците:
– БЕ.СО.С.1.1. Класифицират езиците в основни езикови групи в Европа, знаят мястото на българския език в славянското и индоевропейското езиково семейство и разпознават диалектите на българския език въз основа на техните характеристики. – БЕ.СО.С.1.2. Познават основните етапи в развитието на българския книжовен език и най-значимите културно-исторически паметници. – БЕ.СО.С.1.3. Познават правилата на ударението в българския език, могат да определят мястото му в думите. – БЕ.СО.С.1.4. Забелязват звукови промени в различни примери и ги свързват с книжовната норма. – БЕ.СО.С.1.5. Определят видовете изменяеми части на речта и техните граматически категории; определят всички глаголни форми. – БЕ.СО.С.1.6. Знаят правилата за образуване на думите.	– БЕ.СО.С.2.1. Прилагат теоретични знания по граматика, откриват, илюстрират и анализират езикови явления в по-сложна езикова ситуация. – БЕ.СО.С.2.2. Забелязват и коригират правописни грешки в свои и чужди текстове в съответствие с правописните норми; разпознават некнижовните акценти и форми на думите в ежедневната комуникация. – БЕ.СО.С.2.3. Прилагат различни стратегии за четене и ги адаптират към естеството на текста и целта на четенето. – БЕ.СО.С.2.4. Редовно четат литературни произведения от програмата и избират произведения по собствен избор, като развиват читателски навици, естетически критерии и преценки. – БЕ.СО.С.2.5. Преживяват цялостно литературното произведение, като изразяват лични впечатления; интерпретират различни видове текстове; свързват, съпоставят и обосновават изводите си с факти от текста.	– БЕ.СО.С.3.1. Формулират мненията си и ги изказват публично, използвайки книжовен език със съзнание за социалните условности и културни различия. – БЕ.СО.С.3.2. Забелязват връзката между начина на изразяване и авторовия замисъл и отношение; оценяват използваемостта на информацията и достоверността на източниците. – БЕ.СО.С.3.3. Използват развитите умения за сътрудничество, културата на собственото вербално и невербално изразяване, както и изслушване и уважаване на мнението на другите. – БЕ.СО.С.3.4. Уважават разнообразието от културни идентичности в Европа и света. – БЕ.СО.С.3.5. Развиват грамотност в различни сфери

– БЕ.СО.С.1.7. Анализират фрази и изречения, изградени по основни модели. – БЕ.СО.С.1.8. Познават видовете и функциите на подчинените изречения. – БЕ.СО.С.1.9. Познават значенията на думите и фразеологизмите, които се срещат в литературните и медийните текстове, разграничават видовете лексеми по произход и сфера на употреба и разбират семантичните отношения между лексемите. – БЕ.СО.С.1.10. Познават характеристиките на функционалните стилове и разбират значението на употребата им. – БЕ.СО.С.1.11. Свързват литературните произведения с историческия и социалния контекст; разпознават основните характеристики на литературните периоди и ги свързват с литературното произведение и автора. – БЕ.СО.С.1.12. Разпознават различните форми и характеристики на медийното изразяване. – БЕ.СО.С.1.13. Разграничават автора на литературно произведение от	– БЕ.СО.С.2.6. Анализират конкретен проблем; разпознават и тълкуват тематичните, идейните, поетическите, стилистичните, езиковите, композиционните и жанровите особености на литературен текст – БЕ.СО.С.2.7. Оценяват ролята, която формата, стилът и типът на разказването играят при оформянето на смисъла и идеята на литературно произведение. – БЕ.СО.С.2.8. Оценяват постъпките и чертите на характерите, формиращи морални нагласи и от гледна точка на човешкото равенство. – БЕ.СО.С.2.9. Определят гледната точка, отношението и намеренията на автора, разграничават субективността от обективността в изказа, разпознават образността, хумора, иронията и сатирата. – БЕ.СО.С.2.10. Организируют по-сложен устен или писмен текст (пренареждат съдържанието, свързват части в просто структурирано устно или писмено цяло). – БЕ.СО.С.2.11. Самостоятелно окриват и свързват информация от текстове от различни области и я използват в обучението и в ежедневни ситуации.	(артистична, дигитална, ИТ, финансова, здравна, медийна, научна, математическа...). – БЕ.СО.С.3.6. Адаптират стратегиите за четене и учене на самостоятелно поставените си цели; могат да коригират своя подход – БЕ.СО.С.3.7. Разширяват интереса си към четенето – от различни нехудожествени текстове до национална и световна литература. – БЕ.СО.С.3.8. Разбират взаимовръзките между литература и култура; чрез четенето те формират своите естетически и етични възгледи и ги обясняват аргументирано. – БЕ.СО.С.3.9. Използват познания по език и литература, за да създават и критично да изследват различни културни съдържания. – БЕ.СО.С.3.10. Съставят по-сложни устни или писмени текстове въз основа на личен опит, основна и допълнителна литература.
--	---	---

разказвача, драматичен герой или лирически субект, когато анализират литературно произведение. – БЕ.СО.С.1.14. Определят елементите на литературната структура: ретроспективно и хронологично повествование и сюжет; разграничават видовете разказване в литературата; Откриват видовете характеристики според основните качества на образите (физически, психологически, езикови, социални и етични). – БЕ.СО.С.1.15. Назовават езикови и стилистични средства и разбират функцията им в текста.	– БЕ.СО.С.2.12. Участват в обществени дискусии; дебатират, като формулират аргументи и контрааргументи, активно изслушват и зачитат позицията на другия, контролират емоционалното съдържание и разпознават аргументи, основани на емоции.	– БЕ.СО.С.3.11. Уважават културното многообразие, ценят културното наследство на своята родина; имат развити културни потребности и знаят как да ги задоволят. – БЕ.СО.С.3.12. Обясняват вредното въздействие на предразсъдъците и стереотипите в образователен, личен и обществен контекст; насърчаване на култура, на мир, ненасилие и толерантност. – БЕ.СО.С.3.13. Използват стратегии за критично мислене, за проверяване на информация в различни текстове. – БЕ.СО.С.3.14. Съпоставят изразните средства на литературното, театралното и кинематографичното изкуство при интерпретиране на едни и същи или сходни мотиви и теми.
--	---	---

Напреднало ниво

Специфична предметна компетенция 1 (СПК1)

Учениците разбират функциите и значението на езика и многоезичието. Те имат по-подробни познания за граматиката на българския език (мястото на ударението, звуковите промени, строежа на думите, частите на речта, глаголните форми, частите на изреченията, видовете изречения); познават структурата на речникова статия. Владееят устните и писмените форми, необходими за училищно обучение, гражданско и социално включване. Те оценяват стилистични похвати в литературни и нехудожествени текстове и интерпретират тяхната роля за постигане на естетическите и семантични характеристики на различните видове текстове. Те разбират и правят връзки между литературата и други изкуства, наука и технологии. Развиват лична, национална и културна идентичност, осъзнаване на принадлежност към европейското и световното културно наследство, основано на произведения на българската и световната литератури, театралното и филмово изкуство, научното и художествено наследство и различни форми на медийна култура.

Специфична предметна компетенция 2 (СПК2)

Учениците говорят публично и пред по-широка аудитория по теми от езика, литература и култура. Те възприемат изследователски и творчески възможности в процеса на изучаване на езика и литературата и прилагат придобитите знания и умения в ежедневието. Изследват характеристиките на стиловете и избора на подходящи езикови изрази. Сравняват информация от различни медийни източници и са критични към тях.

Специфична предметна компетенция 3 (СПК3)

Учениците имат навик и нужда да развиват културата на говорене и четене, както за собственото си усъвършенстване, така и за участие в гражданския и социалния живот. Те наблюдават въздействието на социално-икономическите условия върху езика, литературата, културата и науката; грижат се за устойчивия начин на живот в общността. Те насърчават хуманно и критично отношение в диалога между културите. Те са готови да поемат отговорност за избори и решения, които засягат личния им живот и живота на общността.

Изходи от образователния цикъл (ИОЦ) за края на средното образование:

Напреднало ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
<i>Учениците:</i>	<i>Учениците:</i>	<i>Учениците:</i>
– БЕ.СО.Н.1.1. Разбират важни свойства и функции на езика. – БЕ.СО.Н.1.2. Разбират, че съществува тясна връзка между езика и мисленето. Познават понятията за монолингвизъм и многоезичие и знаят подходящите езикови условия. – БЕ.СО.Н.1.3. Разделят думата на срички и поставят правилно главното и второстепенното ударение в някои сложни думи. – БЕ.СО.Н.1.4. Разбират понятието фонема; определят всички звукови промени. – БЕ.СО.Н.1.5. Разбират понятието морфема. – БЕ.СО.Н.1.6. Притежават подробни знания за морфологията в тесния смисъл на думата, както и за словообразуването в българския език (може да раздели думата на словообразователни морфеме в по-сложни случаи и да определят названията им).	– БЕ.СО.Н.2.1. Сравняват езиковите явления на своя и чужди езици, анализират ги и правят изводи. – БЕ.СО.Н.2.2. Откриват и анализират поетическите, езиковите и естетическите особености на литературен или литературноисторически текст в рамките на задължителната и допълнителната литература; правят преценка и сравняват стила в посочените текстове. – БЕ.СО.Н.2.3. Оценяват функцията на стилистичните средства, използвани в текста. – БЕ.СО.Н.2.4. Самостоятелно откриват и анализират проблемите и идеите в литературното произведение, като аргументират своите становища въз основа на основния текст и литературния контекст. – БЕ.СО.Н.2.5. Съвързват исторически, религиозни и	– БЕ.СО.Н.3.1. Разбират силата на езика като средство за изразяване на различни измерения на човешките преживявания (социални, културни, морални, духовни и естетически), зачитайки контекста и различните гледни точки. – БЕ.СО.Н.3.2. Критически изследват и оценяват информация от различни медии; умеят да разпознават различните видове медийни манипулации и тяхното влияние върху оформянето на реалността. – БЕ.СО.Н.3.3. Развиват личен стил на вербално и невербално изследване, като същевременно насърчават положително взаимодействие и сътрудничество с другите; оценяват и развиват своя комуникационен потенциал с

– БЕ.СО.Н.1.7. . Имат подробни знания за глаголните форми и техните граматични характеристики. – БЕ.СО.Н.1.8. Умеят да направят синтактичен анализ на сложни изречения, съставени по определени модели. – БЕ.СО.Н.1.9. Прилагат правилата за съгласуване на прилагателните имена със съществителните, както и съгласуването на други части на речта със съществителното. – БЕ.СО.Н.1.10. Разпознават хиперонимията/хипонимията, паронимията в текста и разграничават лексикалните слоеве; познават метафората, метонимията и синекдохата като лексикални механизми. – БЕ.СО.Н.1.11. Разбират значението на литературните термини и притежават теоретични знания, които прилагат правилно, когато анализират художествени и научно-художествени текстове, предвидени в учебната програма, както и други текстове от различен жанр извън учебната програма. – БЕ.СО.Н.1.12. Откриват и анализират поетическите, езиковите и естетическите особености на литературен или литературноисторически текст в рамките на задължителната и допълнителната	политически теми в творбите, които обработват, като по този начин изграждат и поставят под въпрос собствената си идентичност; обясняват и сравняват как идеите се изразяват в различни култури. – БЕ.СО.Н.2.6. Съобразяват целта, съдържанието и начина на представяне с комуникативната ситуация. – БЕ.СО.Н.2.7. Изследват връзките между определена теория (екзистенциализъм, рецепционна теория/отворена работа) и литературен текст и връзките между самите литературни текстове (интертекстуалност); предават теоретични знания в нов контекст. – БЕ.СО.Н.2.8. Умеят да напишат текст с добра композиция и логически редослед на тема от областта на литературата и езика. – БЕ.СО.Н.2.9. Изследват и сравняват информация от различни дисциплини и медийни източници, създавайки критично отношение към тях. – БЕ.СО.Н.2.10. Говорят публично и пред по-голяма аудитория по теми, свързани с езика, литературата и културата.	проактивно отношение и постоянство в постигането на целите. – БЕ.СО.Н.3.4. Те имат интерактивно отношение с медиите и имат желание да участват в обществени и социални дейности. – БЕ.СО.Н.3.5. Забелязват и наблюдават развитието и въздействието на изкуството, науката и технологиите върху грамотността и езика; Те се грижат за опазването на културно-историческите паметници, безопасността и устойчивостта на околната среда. – БЕ.СО.Н.3.6. Задълбочават своето разбиране и прилагане на различни стратегии и техники за четене и учене със самоосъзнаване на собствените си силни и слаби страни. – БЕ.СО.Н.3.7. Четат и разширяват кръгозора си и развиват своя интелектуален и емоционален свят, с готовността да поемат отговорност за избори и решения, които засягат
---	---	--

литература; правят преценка и сравняват стила в посочените текстове.	– БЕ.СО.Н.2.11. Участват в дискусии на сложни теми от областта на езика, литературата и културата; дискутират за смисъла и ценностите на художествените текстове, както и замисъла и стойността на нехудожествените текстове, като използват специализирана терминология. Имат развити ораторски умения.	личния им живот и живота на общността. – БЕ.СО.Н.3.8. Научават за различни култури чрез регионалната, европейската и световната литература и изграждат хуманно и критично отношение в диалога между културите. – БЕ.СО.Н.3.9. Ценят разнообразното културно съдържание, като разпознават и осъзнават лична, социална и обществена стойност – БЕ.СО.Н.3.10. Ценят езика като средство за национална култура, национално културно наследство и културното разнообразие на своята среда, региона, Европа и света. – БЕ.СО.Н.3.11. Изследват въздействието на стереотипите и предразсъдъците върху индивидите и обществото, като се застъпват за реализацията на човешките права и мирното разрешаване на конфликти.
---	---	---

		– БЕ.СО.Н.3.12. Оценяват критично литературни, театрални и филмови произведения.
--	--	--